

Ingen trosbekjennelser - men ord om troen likevel

AV MARIT KROMBERG, fra *Tidsskriftet Kvekeren* nr. 3-2003

Kristendommen er blitt vanskelig for mange. I *Vårt Lands* serie om "Min tro" har vi lest om mennesker som har stor respekt for sentrale kristne verdier, men som i hederlighetens navn ikke kan si at de tror at Jesus fysisk sett var Guds eneste sønn, eller at han bokstavelig talt sto opp fra de døde og på den ytterste dag skal komme tilbake i menneskeskikkelse. Det kan av og til se ut som om noen typer forkynnelse har virket som en vaksine mot kristen tro.

Menneskene er likevel søkende. Noen forskere har en teori om at den menneskelige hjerne bare er slik.ⁱ Det er sjelden å finne kulturer helt uten religiøse uttrykk. Fjerner man de klassiske religionene, dukker andre religiøse uttrykk opp. I dette perspektivet kan New Age-fenomenet tenkes som en protest mot manglende fornyelse og patriarkalske ledelsesformer i de klassiske religionene.

Det kommer søkende mennesker til kvekerne, tiltalt av den friheten de finner hos oss. Vi har ikke formulert noen fast trosbekjennelse og bruker ingen liturgi eller ritualer, og vi vurderer ikke nye søknader om medlemskap etter hvor solid søkerens trosgrunnlag er. Vi tar hensyn til at ord sjelden strekker til når vi skal uttrykke våre dypeste erfaringer. Mange har en forestilling om at kvekere ikke har noen teologi i det hele tatt, og mange har spurt seg om vi er kristne. Dette har særlig rammet uprogrammerte, liberale kvekere i England og USA, men vi kjenner problemene i Norge også.

Det har kommet mennesker til våre møter som har vært dypt såret av sine erfaringer i møte med andre kristne grupper, de bærer på en sorg - noen ville til og med kalle det en kjærlighets sorg - over sin tapte tro. Det finnes møter i USA som har opprettet egne sorg-grupper for nye mennesker som søker om medlemskap, og som har et smertefullt forhold til sine tidligere trossamfunn. Samtaler om medlemskap blir utsatt til de har fått det bedre. Så vidt jeg vet, har ingen kveker møter gjort det i Europa. Det burde vi kanskje gjort både for vår egen del og for de nye medlemmenes skyld. Da kunne vi kanskje fått en bedre samtale oss imellom når vi skal videreføre det nødvendige

fornyelsesarbeidet.

Det er riktig at de aller tidligste kvekerne tok klar avstand fra visse former for teologi - fra den typen teologiske spekulasjoner som kunne føre til splittelse. De viste til "Den indre læreren" som skulle gi oss alt vi trengte. De gamle kvekerne hadde sin teologi, sin lære om Sannheten, og de hadde dessuten en felles ressurs som vi mangler, de hadde et dypt og inngående kjennskap til Bibelen. Det ble for spøk sagt om George Fox, at det ikke ville være noen katastrofe om alle Bibler plutselig ble borte, for han kunne teksten utenat og ville lett kunne skrive den ut igjen.

De tidligste kvekerne hadde en bibelforståelse som vi i Norge etter generasjoner med luthersk påvirkning ikke så lett kan begripe. For lutherske protestanter er det lett slik at enten kan du godta det hele som det står, eller så rakner alt. Slik skulle det aldri være for kvekere. Fra den tidligste tid har kvekere hevdet at Bibelen var skrevet under Den Hellige Ånds veiledning, og at alt som sto i den var meningsfullt, men ikke like lett å forstå. De så også at noe som var skrevet ett sted, så ut til å stå i motsetning til det som var skrevet et annet sted. Det plaget dem ikke i det hele tatt, for det var innlysende for dem at noe som var sagt i en kontekst, ikke nødvendigvis passet like godt i en annen, og de var vel kjent med billedlig tale.ⁱⁱ Vektleggingen av en åndelig forståelse av bibelske tekster, kanskje særlig Åpenbaringsboka, var sentral i de tidlige kvekernes polemikk mot andre trossamfunn.ⁱⁱⁱ

Det var like innlysende for dem at den som skulle få veiledning fra Bibelen, måtte arbeide med å forstå teksten på en slik måte at de kunne finne fram til den Ånd som lå bak ordene på papiret. De kjente Bibelen fra egen erfaring, ikke ut fra andres forkynnelse og fortolkning. De hadde ingen angst for ny erkjennelse.

Etter den første generasjonen av frimodige Venner fulgte den kvietistiske perioden som var helt annerledes preget innadvendthet og etter hvert av en evangelikal forsoningsdoktrine. Men etter John S. Rowntrees analyse i 1860, begynte en fornyelsesprosess som bl.a. førte til *Manchesterkonferansen* i 1889. En av de vektige innleiderne (Edward Worsdall) slo fast at kvekerdommen ikke består av en oppramsing av alt vi ikke har, men er en tro som setter sin lit til Åndens ledelse.

I foredrag og samtaler ble det også tydelig gitt uttrykk for at vi som kvekere har bruk for all den

innsikt om kontekst og redaksjonell historie som moderne bibelforskning kan gi. Datidens kvekere så fram mot fornyelse. De erkjente og at dette ville kreve en del arbeid.

Man kan spørre seg om det *er* så viktig med det gamle. Er det ikke bedre på fritt grunnlag å søke en tro og en praksis som kan utvikle vår egen åndelighet? Hva er det med de klassiske religionene som *gjør* at noen av oss er så opphengt i dem at vi stadig maser om behovet for fornyelse av dem? Her må vi vel alle svare for oss selv.

Jeg ser det slik at de klassiske religionene har en intim sammenheng med, og et sentralt budskap til, de kulturer de oppsto i. Religionen er for meg ikke bare en vei til personlig frelse, men en vei til dypere forståelse av de destruktive kreftene i den kulturen jeg lever i. Dette er sagt i den naive, modernistiske oppfatning at forståelse gir grunnlag for handling.

Fristelsen til individualisme ligger der som en vedvarende utfordring i vår vestlige kultur. Den individualistiske, dualistiske og destruktive vestlige kultur trenger frelse. Min egen frigjøring - min selvrealisering, min lydighet mot *nærværet* - krever at jeg må finne ut av hvordan jeg går med i eller *gjør* motstand mot de destruktive kreftene i vår tid, i vår egen kultur til *enhver* tid.

Den personlige erfaringen med *nærværet* sammen med vissheten om at der er *Det av Gud* i alle, er et sentralt element i kvekernes teologi. Derfor ser jeg med en viss bekymring på deler av diskusjonen blant Venner, kanskje særlig i *The Friend*, når den blir for individualistisk. Diskusjonen blir da en skjult protest mot de andre kristne kirkenes *lære* uten det nødvendige oppgjør med deres *premisser*. Her viser jeg til det Erik Cleven sa i forrige nummer av Kvekeren om de ulike Jesus-tradisjonene, og om kvekeretroens sammenheng med den tidligste kristendom. Vi står i fare for å falle selve kvekertradisjonen i ryggen hvis vi protesterer mot læresetninger uten å argumentere mot selve grunnlaget for disse læresetningene.

Vi har også som et mål å være åpne for søkende og sårede mennesker som føler at de har det godt i vår andakt. Vi betrakter både oss selv og de nye iblant oss som mennesker som er underveis. Vi lever i et hellig nærvær som påvirker oss og veileder oss. Troen vil modnes gjennom livet - men bare hvis vi holder oss åpne og søkende. Dette siste tror jeg er et sårt punkt blant kvekere i vår travle, moderne tid. For det blir fort sterilt og tørt for den troende som skal være sin egen prest, hvis det verken er plass eller tid i livet til bibelstudier, ny kunnskap om religiøse spørsmål, eller

samtaler med andre som er underveis om åndelige spørsmål.

Vi vil ikke kunne ta opp noen som helst utfordring og ikke være til hjelp for andre uten å bruke mer tid på å forstå vår egenart. Det vil være et svik mot kvekerdommens egenart om vi vanner ut det vi står for og begrenser de ordene vi lar hverandre bruke, til ord som ikke er i bruk i andre kirkers forkynnelse. Det vil være jevngodt med å flykte fra symptomene uten å bekjempe årsaken.

Jeg vet at jeg bør avslutte med noe som peker i håpefull retning. Vår tids jag, den samfunnsordningen som krever at alle skal forsørge seg selv i fullt arbeid, eller kanskje skape sin egen arbeidsplass, som krever at studenter skal følge en normert studieprogresjon, som arbeider for å heve pensjonsalderen, og kravet om at alle må bli mer effektive, gjør imidlertid at jeg ikke ser optimistisk på muligheten for at kvekere skal få bruke tid på å ruste seg til å utfordre samtidens individualisme og overtro eller mangel på tro.

Foreløpig må mitt håp bygge på kvekernes forståelse av kristen enhet, at vi respekterer og elsker hverandre og ikke trenger være enige om alle ord og metaforer som brukes.

Referanser:

ⁱ Newberg, D'Aquili & Rause: Why God won't go away, Ballantine, New York, 2002

ⁱⁱ Det finnes en historie fra George Fox forkynnelse der han advarer mot å lese Bibelen for bokstavelig: "Jesus har sagt: 'Jeg er døren.' Men det er da vel ingen som vil påstå at Jesus var laget av tre!"

ⁱⁱⁱ T.L.Underwood: Primitivism, Radicalism, and the Lamb's War (The Baptist-Quaker Conflict in Seventeenth-Century England), Oxford University Press, 1997

Generell referanse: Heron: The British Quakers 1647 - 1997, highlights of their history, Curlew Productions, Kelso (Scotland), 1997